

Tillsyns- och föreskriftsrådet
samarbetsorgan för effektiv tillsyn enligt miljöbalken

Tillsyns vägledning

enligt miljöbalken
beskrivning och
goda egenskaper

Tillsyns- och föreskriftsrådet (ToFR) är ett samråds- och samverkansorgan för myndigheternas arbete i frågor som rör tillsyn och föreskrifter enligt miljöbalken. I Tillsyns- och föreskriftsrådet ingår representanter för tillsynsvägledande centrala myndigheter inom miljöbalksområdet, Generalläkaren, länsstyrelserna och kommunerna. Detta innebär att såväl de föreskrivande myndigheterna som de tillsynsvägledande och de operativa tillsynsmyndigheterna är företrädna.

tillsynsvägledning

I den här broschyren presenteras fem kvalitetsegenskaper som Tillsyns- och föreskriftsrådet anser beskriver god tillsynsvägledning. Broschyren är framtagen för att ge lättillgänglig information om tillsynsvägledning över hela landet. Informationen riktar sig till tillsynsmyndigheter på central, regional och lokal nivå. Tillsynsvägledning behövs för att stödja de operativa tillsynsmyndigheterna i deras arbete. Den ska bedrivas regelbundet och systematiskt och främja en rättssäker och likvärdig operativ tillsyn. Tillsynen, både den operativa och tillsynsvägledningen, ska säkerställa att miljöbalkens syfte nås – hållbar utveckling. De nationella miljö kvalitetsmålen ger ledning i vad detta innebär.

Ansvar för tillsynsvägledningen framgår av tredje kapitlet i miljö-tillsynsförordningen (SFS 2011:13). Tillsynsvägledande myndigheter ska aktivt verka för samordning och samverkan i frågor om tillsynsvägledning.

Det är tretton centrala myndigheter som delar på ansvaret på nationell nivå. Flertalet av myndigheterna har vägledningsansvar till länsstyrelserna, de kommunala tillsynsmyndigheterna och General-läkaren. De centrala myndigheterna ska inom sitt vägledningsområde särskilt ge stöd till länsstyrelsernas tillsynsvägledning till kommunerna. Några av de centrala myndigheterna tillsynsvägleder också inom den egna organisationen.

Länsstyrelserna har ansvar för tillsynsvägledningen i länet med undantag för den tillsyn som utövas av Generalläkaren eller Skogsstyrelsen. De delar flera områden med de centrala myndigheterna. Länsstyrelsen har en betydelsefull roll som plattform för de centrala myndigheternas vägledning, som kan föras fram via länsstyrelsen till den kommunala tillsynsmyndigheten.

För att förebygga brott mot miljöbalken och för att effektivt hantera sådana brott, ska länsstyrelsen verka för samarbete mellan polismyndigheter, åklagarmyndigheter och de myndigheter som svarar för tillsyn enligt miljöbalken.

FEM EGENSKAPER FÖR GOD TILLSYNSVÄGLEDNING

Här beskrivs fem egenskaper som enligt Tillsyns- och föreskriftsrådet karakteriserar en god tillsynsvägledning. De kan användas som riktlinjer när myndigheten planerar sin tillsynsvägledning inom alla dess delar – stöd/råd, samordning och uppföljning/utvärdering.

Planerad Tillsynsvägledning bedrivs regelbundet, systematiskt och målformuleras för vad myndigheten vill åstadkomma. Vägledningen lämnas med utgångspunkt från vad som är prioriterat på nationell och regional nivå med ledning av de nationella miljö kvalitetsmålen och från aktuella problem. Hänsyn tas även till mottagarnas behov i övrigt, för att främja en rättssäker, effektiv och likvärdig operativ tillsyn.

Koordinerad Tillsynsvägledningen anpassas tidsmässigt mellan olika sakområden eftersom målgruppen kan vara densamma. Den tas fram och genomförs i samverkan då flera myndigheter delar på ansvaret.

Tydlig Den tillsynsvägledande myndigheten ger klara besked om hur den prioriterar sin tillsynsvägledning och varför. Besked lämnas vad myndigheten kommer att tillsynsvägleda om och vad innehållet kommer att vara.

Kommunikativ Tillsynsvägledning-
en förmedlas på det sätt som bäst
bidrar till att utveckla den operativa
tillsynen. En systematisk och lyhörd
dialog om behoven av vägledning
förs med de operativa tillsynsmyndig-
heterna.

Tillgänglig Både skriftlig och munt-
lig tillsynsvägledning går lätt för
mottagaren att få tag på och förstå.
Myndigheten informerar om vilka
kontaktpersoner som finns och till
vilka eventuella andra myndigheter
man kan vända sig. Myndigheten
håller samtliga skriftliga vägledning-
ar på webbplatsen. Vägledningen är
aktuell och daterad.

TILLSYNSVÄGLEDNINGENS TRE DELAR

Tillsynsvägledning definieras i miljö-
tillsynsförordningen och består i att:

1. ge stöd och råd till den operativa
tillsynsmyndigheten
2. samordna den operativa tillsynen
3. följa upp och utvärdera den
operativa tillsynen

Enligt miljötillsynsförordningen
ska Naturvårdsverket, Havs- och
vattenmyndigheten, Kemikaliein-
spektionen, Statens Jordbruksverk,
Socialstyrelsen och länsstyrelserna
ha planer för tillsynsvägledning.
Planerna ska omfatta en period om
tre år. De ska ses över vid behov och
minst en gång varje år. Av planerna
bör framgå insatser inom de tre

delarna av tillsynsvägledning, hur
vägledningen genomförs samt sam-
arbetet mellan regional och central
nivå. De fem egenskaperna för god
tillsynsvägledning kan användas
som riktlinjer och stöd när myndig-
heten planerar sitt arbete. Som stöd
för framtagande av regionala planer
för tillsynsvägledning finns Miljö-
samverkan Sveriges rapport om
regional tillsynsvägledning, 2008.

1. Ge stöd och råd till den operativa tillsynsmyndigheten

Avser såväl skriftlig som muntlig
tillsynsvägledning när det gäller
tillämpningen av miljöbalken med
avseende på tillsynen. Det handlar
bland annat om information om
tolkningspraxis och kunskapsun-
derlag i sakfrågor. Stöd och råd
ges också när det gäller planering,
prioritering och genomförande av
tillsyn. Löpande stöd och service fö-
rekommer på alla tillsynsvägledande
myndigheter.

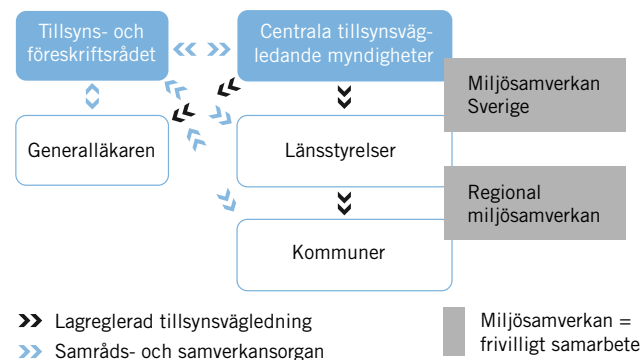
Skriftligt stöd och råd omfattar
information på webben, allmänna
råd, handböcker, rapporter, med-
delandeblad, faktablad, broschyrer,
PM, tillsynstips och nyhetsbrev etc.

Muntligt stöd och råd ges bland
annat via information på handlägg-
garträffar, utbildningar, konferen-
ser och seminarier, medföljare vid
tillsynsbesök, telefonkontakter och
personkontakter via e-post.

2. Samordna den operativa tillsynen

Innebär att den tillsynsvägledande
myndigheten verkar för att de
resurser som finns hos de operativa
tillsynsmyndigheterna används på
ett så bra sätt som möjligt, den
kompetens som finns kan utnyttjas
och att de operativa tillsynsmyndig-
heterna ges möjlighet att dra nytta
av varandra.

ANSVARSFÖRDELNING INOM TILLSYNSVÄGLEDNING

Samordnande insatser handlar till exempel om nationella eller regionala tillsynsprojekt, informationskampanjer, gemensamma/normerande inspektioner, handläggarräffar, konferenser, nätverk och arbete i olika typer av grupper.

I flera län finns miljösamverkansprojekt som tillgodoser delar av den tillsynsvägledning som avser samordning.

3. Följa upp och utvärdera den operativa tillsynen

De vägledande myndigheternas uppföljning och utvärdering ska främja en effektiv och likvärdig operativ tillsyn. Att göra en *uppföljning* är att registrera och beskriva ett hän-

delseförlopp. En uppföljning svarar på frågorna *Vad har hänt? Följer vi planen?* Ofta används uppföljning som en metod för att löpande fånga in resultat eller för att tidigt indikera effekter. På så sätt kan en uppföljning till exempel ge oss information om i vilken grad vi är på väg mot ett uppsatt mål. Begreppen uppföljning och utvärdering förväxlas ofta, men de har olika syften.

En *utvärdering* är en systematisk bedömning i efterhand av en insats. Den svarar på frågorna *Varför har det hänt? Vilken är effekten? Beror utfallet på insatsen? Har det fungerat bra?*

Många olika aspekter av den operativa tillsynen kan granskas vid olika tillfällen. Utvärderingen kan ha fokus på effekter, arbetsprocesser, resurser, kompetens, roller eller en hel organisation.

Det första steget när en utvärdering ska planeras är att kartlägga *syftet* med den och hur resultatet ska *användas*. Det är viktigt att utvärderingen blir användbar, ligger rätt i tiden, granskar ett väsentligt område och ger ökad kunskap om tillsynen. Den kan då bli ett bra underlag för att utveckla och förändra

arbetet med både operativ tillsyn och tillsynsvägledning. I nästa steg formuleras *kärnfrågor* som utvärderingen ska söka svar på.

Data till en utvärdering eller uppföljning kan samlas in på flera sätt:

Dokumentmetoden insamling av skriftliga dokument, till exempel rapporter, tillsynsväglednings- och tillsynsplaner eller myndighetsbeslut.

Observationsmetoden till exempel direkt observation eller så kallad aktionsmetod (det vill säga att delta aktivt i den operativa tillsynen).

Frågemetoden enkät eller intervju (personlig, i grupp, via telefon).

Tillsyns- och föreskriftsrådet avser att samordna myndigheternas arbete med uppföljning och utvärdering.

Mer information om hur man kan arbeta med utvärdering finns i Naturvårdsverkets handledning ”Utvärdering steg för steg” rapport 5582 juni 2006 som kan laddas ner från www.naturvardsverket.se/ publikationer.

